

Evaluering af net-portalen *Bog & Sprog*

<http://bogsprog.emu.dk/>
For Højby Skole
Nørrelunden 20
5260 Højby, Odense S

Nationalt Videncenter for Læremidler
University College Lillebælt
udarbejdet af
Marie Falkesgaard Slot, juni 2009

1. del - Introduktion til evalueringrapportens form og indhold	4
Nye veje med Bog & Sprog	4
Anbefalinger.....	7
2. del - Beskrivelse, analyse og fortolkning af netportalen <i>Bog & Sprog</i>	8
Portalens tekster og udtryk.....	9
Nabosprogsdidaktik – Portalens faglige forankring.....	10
Aktiviteter, litteraturarbejde og tekstproduktion.....	13
Læringsparadigmer i Bog & Sprog	14
Konklusion	14
Litteratur og web-liste	16
Bilagsmateriale.....	17

1. del - Introduktion til evalueringrapportens form og indhold

Denne evaluering tager udgangspunkt i:

- en vurdering af læringsportalen *Bog & Sprog* i sin nuværende form
- en vurdering af muligheden for opgradering af portalen, så den nærmer sig en web 2.0 portal

Opgaven har været at undersøge portalens fagdidaktiske muligheder og begrænsninger, samt mulighed for med portalen som springbræt at designe en egentlig web 2.0 platform, hvor brugerne (lærere og elever) udvikler faglige omdrejningspunkter. Derfor foretages der en summativ og formativ evaluering med henblik på portalens nuværende profil og udviklingspotentialer.

Evalueringen indeholder to dele; en konkluderende del, hvor rapportens hovedfund og anbefalinger er angivet, og en dokumenterende del, som karakteriserer, analyserer og uddyber evalueringens konklusion.

Bog & Sprog er ikke produceret med et forlags mellemkomst og kan ikke ubetinget udfordres på sammen præmisser som forlagsproducerede læremidler. Omvendt indeholder ethvert læremiddel en række elementer, som kan underkastes en analyse. Metoden, som er benyttet til evaluering af portalen i sin nuværende form, er *procesmodellen* udviklet ved *Nationalt Videncenter for Læremidler*¹. Modellen tager højde for en række almindidaktiske og fagdidaktiske elementer, der er væsentlige i evalueringen af læremidler generelt. I forhold til vurderingen af portalens muligheder for at opstå i en ny version, anvendes nyere konstruktivistisk læringsteori samt forslag til læringsparadigmer (Gynther, 2009). Tilgangen bygger på interessen for nye læremidlers mulighed for at ændre ved generelle forestillinger om viden, læring og undervisning, men beskæftiger sig også med udviklingen af en egentlig web 2.0 didaktik² (Gynther, 2009).

Nye veje med *Bog & Sprog*

Bog & Sprog er blevet til med henblik på at gøre arbejdet med nabosprog i modersmålsfag relevant og vedkommende via en række tilbud om fælleslæsning af litteratur. Som vi har vist i analysen indeholder portalen allerede nu en række kvalificerede bud på, hvordan elever og lærere kan arbejde kreativt og vedkommende med dette faglige område. Portalen lover ikke et helhedsorienteret danskmateriale og er med sit overskuelige design et godt alternativ til de mange helhedsorienterede produkter i danskfaget. Vi har peget på en række potentielle udviklingsmuligheder, hvor den nuværende portal kan være afsæt for at skabe en portal, der både kan bidrage til lærernes efteruddannelse, og som samtidig har en stærk samarbejdende profil i forhold til det fortsatte arbejde med at få forskellige grupper i skolekonteksten til i højere grad at arbejde sammen og være ressource i den daglige praksis.

Bog & Sprog er en delvist brugergenereret læringsportal, hvor det didaktiske design på flere områder står i vejen for udviklingen af en web.2. portal. Flere elementer spiller ind i de didaktiske valg, som er truffet i forbindelse med portalens nuværende design. Således har det været nødvendigt i en opstartsfasen at vælge en indholdsmæssig styring som afsæt for opbygningen af portalen. I den næste fase vil vi foreslå, at dele af portalens didaktiske design omorganiseres, så læreren i højere

¹ Procesmodellen er under udgivelse ved Nationalt Videncenter for Læremidler. Modellen karakteriserer, analyserer og vurderer læremidlers intenderende og realiserede tilgange til undervisning mm.

² Web 2.0 didaktik er under udvikling, men er ikke beskrevet i en samlet teoretisk rammesætning. Se også litteraturlisten.

grad bidrager til portalens fortsatte udvikling. Vi foreslår en re-organisering af portalen i forhold til tre niveauer:

- A. Et metafagligt producentbaseret niveau omhandlende forslag til muligheder for fagdidaktisk kompetenceudvikling, fx nabosprogsdidaktik, sprogdidaktik mm.
- B. Et brugerdrevet indholdsmæssigt niveau omhandlende forslag til portalens faglige optikker fx tekstvalg, aktiviteter mm.
- C. Et brugerdrevet niveau der omhandler konkret samarbejde på tværs af tid og rum

A-niveauet - Et metafagligt kompetenceudviklende niveau

Hvad er et metafagligt plan? Et metafagligt niveau skal bidrage til udvikling af lærerens faglige kompetencer. A-niveauet indeholder overordnede begrundelser for, hvorfor det er relevant at arbejde med nabosprogsdidaktik og hvilke kompetencer, der på sigt kommer ud af dette arbejde. Endelig må den metafaglige tænkning også inddrage web 2.0 didaktik, så den videndelende tilgang i *Bog & Sprog* også indgår i en metafaglig refleksion.

Vi anbefaler, at tilgangen til nabosprogsdidaktik styrkes og samles i en metafaglig position, hvor faglige kompetencetilgange formidles af producenten. Et argument for portalens relevans er netop, at nabosprogsdidaktik er underprioriteret i danskfaget både i forhold til, hvor meget tid læreren bruger på emnerne, men også i forhold til hvad lærerne ved om området. Derfor er der brug for en solidt forankret fagdidaktisk position, der begrunder, hvorfor denne dimension i faget er så vigtig, at den fremgår i formålsparagraffen, og hvad der gør, at nabosprog kan integreres som en naturlig del af danskfagets indhold.

Konkret skal A-niveauet kvalificere det læreren ved i forvejen om nabosprogsdidaktik. Nabosprogsundervisning er netop hverken fremmedsprogsundervisning eller modersmålsundervisning, og derfor er der brug for en særlig nabosprogsdidaktik. Målet er, at elever udvikler receptive kompetencer, dvs. undervisningens fokus er *lytte- og læseforståelse*. Et andet vigtigt begreb er *transparens*, dvs. det faktum, at svensk og norsk er langt tættere på dansk end fx engelsk og derfor åbner nogle muligheder. En række eksempler på dette er til stede i portalens nuværende form, men afspejles primært i de aktiviteter, der foreslås og ikke, som vi foreslår, i en kompetenceformuleret fortolkning af, hvordan man kan arbejde med nabosprog i dansk. At eleven tilskyndes til at kunne se den *komparative tilgang* til nabosprogsområdet er også et element i den implicite tilgang i *Bog & Sprog*. Det er også i denne forbindelse relevant at inddrage en veludbygget litteraturliste, så læreren kan se, hvilke muligheder der er for kompetenceudvikling i forhold til området (Madsen, 2009)

B-niveauet – Et brugerdrevet indholdsmæssigt niveau

Hvad er et indholdsmæssigt niveau? Et indholdsmæssigt niveau er, hvor læreren skal planlægge, gennemføre og evaluere undervisning alene og sammen med andre lærere. Her forbindes teoretisk viden og praksisteori, idet læreren får mulighed for at lade sig inspirere af A-niveauets metafaglige diskussioner.

Vi anbefaler, at læreren på B-niveau får mulighed for at præge og udvikle faglige forløb om nabosprogsundervisningen. Argumentet for dette valg er, at hvis indholdsvalget primært skabes af læreren selv, frigives en række muligheder for at bringe den fagdidaktiske kompetence på et højere niveau. Som det er nu udfolder læreren primært sit didaktiske potentiale i de mange elevaktiviteter.

Konkret forestiller vi os et B-niveau, hvor lærere ikke kun giver forslag til konkrete forløb, men kommer med forslag til tekstvalg, faglige optikker samt progressions- og differentieringsmuligheder. Læreren må gøre sine didaktiske valg tydelige, så andre lærere kan se, hvilke fagdidaktiske valg der er truffet og være opmærksom på at løfte undervisningsforløb fra et deskriptivt til et analytisk niveau med henblik på at omsætte og bruge teoretisk viden i praksis. Til sammenligning med portalens nuværende udformning er det vanskeligt at se, hvilke overordnede valg lærerne har foretaget, fordi de mange undervisningsbeskrivelser er beskrivelser af aktiviteter, der ikke er fagdidaktisk begrundede. Her ser vi et stort udviklingspotentiale. Måske har læreren en ide til, hvordan man kan integrere nordiske popsange eller den norrøne litteratur i arbejdet med nabosprogsundervisningen. Derved opnås et langt mere mangfoldigt og forhåbentligt også et langt mere kvalificeret brugergenereret B-niveau, hvor portalen distribuerer viden på tværs af kulturelle, sproglige og faglige tilgange til modersmålsundervisningen i de tre nordiske lande.

C- Et handlingsanvisende niveau – Et samarbejde i tid og rum om nabosprog

Hvad er et handlingsanvisende niveau? Et handlingsanvisende niveau er et niveau, hvor elever og lærere udvikler forskellige tilgange til, hvordan der kan samarbejdes om nabosprogsdidaktik på nettet. Her vil der være forslag til, hvordan man kan komme i gang med det kommunikative via en række værktøjer, der giver læreren mulighed for at få ideer til, hvad man kan gøre.

Vi anbefaler, at C- niveauet skal bidrage til at give mulighed for at afsøge aktivitetsmuligheder på tværs af tid og rum. Dvs. beskrivelser og vurderinger af hvilke interaktioner der egner sig til webportalen. C-niveauet skal være et eksperimentarium, hvor både lærere og elever udnytter kommunikations-teknologiers muligheder i det konkrete tekstarbejde. En begyndelse kunne være et forslag til kommunikative situationer, hvor svensk og norsk og dansk er i brug – og hvor elever opdager, at det ikke er soleklart, hvorfor eksempelvis svenskere og danskere ofte taler engelsk sammen.

Konkret forestiller vi os, at C-niveauet opfordrer til en praksis, hvor læreren opkvalificeres i brugen af en række teknologibaserende aktiviteter, såsom at knytte kontakt til andre lærere i Norden via web, up- og downloade links og andet materiale mv. Vi ser også en mulighed for, at mere komplekse informationskompetencer kan udvikles, evt. forbundet med det selv at konstruere viden med udgangspunkt i informationskompetence fra 1. og 2. ordens viden (bilag 2). Hvis det lykkes, vil elever og lærere bringes til at samarbejde i situationer, hvor viden om det nordiske bringes i spil af læreren selv. I portalens nuværende form ser vi, hvordan forskellige opgaver er tænkt som samarbejder mellem elever fra forskellige glande, men det er begrænset, hvilke egentlige samarbejder der kan opstå på baggrund af den nuværende portals opgaveoplæg.

Samspelet mellem de tre niveauer

Når vi anbefaler at integrere et meta-fagligt vidensniveau i læringsportalen, sker det i ønsket om at give læreren mere ansvar for portalens udformning. Dermed bliver det også nemt at se hvor A-niveauet adskiller sig fra de to andre niveauer. På A-niveauet vil læreren kunne hente støtte til B-niveauets indhold og C-niveauets aktiviteter og organisationsformer. A-niveauet er netop ikke handlingsanvisende, men formidler en række muligheder for at vælge optik på undervisningens indhold, organisation og aktivitet. Det er altså i relationen mellem A- og -B niveauet, at læreren forholder sig til, men også bruger nabosprogsdidaktikkens vigtigste begreber.

I praksis kan det være vanskeligt at skelne mellem portalens B- og C- niveau, fordi undervisningens indhold og aktivitet ofte flyder sammen. B- og C-niveauet effektuerer web2.0 portal

brugerperspektiv. Her svækkes producentens didaktisering, fordi der ikke træffes didaktiske valg. For at illustrere dette kan man forestille sig, at A-niveauet hed *Nabosprogsdidaktik på nettet*, B-niveauet hed *Læreres arbejdsrum* – og at C-niveauet hed *Net-eksperimentariet*.

Anbefalinger

Niveaudeling i et metafagligt, et indholdsmæssigt og et aktivitets- og organisatorisk niveau

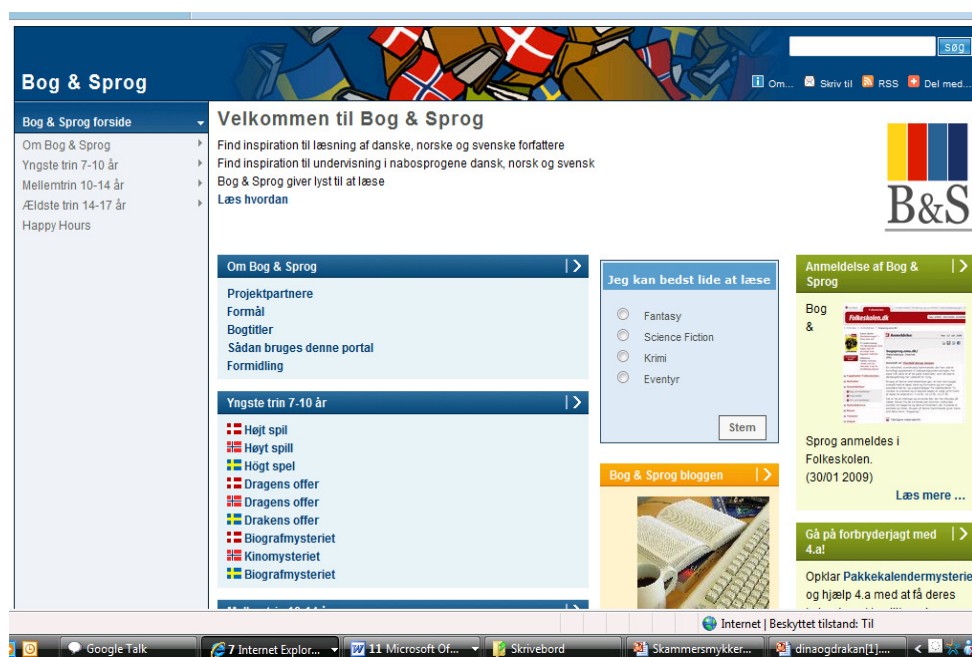
- Styrkelse af nabosprogsdidaktikken med udvikling af tekster og modeller, der omhandler udviklingsmuligheder på de enkelte niveauer
- Flere deciderede læremiddeltekster til støtte for lærere og elevers forståelse og brug af de tre niveauer
- En udbygget litteratur- og webliste til efterfølgende studier, hvilket også vil understøtte portalens syn på viden, læring og undervisning.
- En tydelig angivelse af progressions- og differentieringsmuligheder i arbejdet med de ni romaner
- Styrkelse af læreres og elevers mulighed for at blive *brugere* af portalen, dvs. flere aktiviteter, der kan ”gøres” direkte på portalen

Udvikling af portalens visuelle design

- Etablering af en digital elev-portfolio, hvor elevprodukter kan fremvises og knyttes til de didaktiske refleksioner, som ligger bag dem
- Flere hypertekster, færre word-dokumenter til download
- Flere interaktive opgaver, som elever kan løse på nettet og gerne i samarbejde med andre elever

2. del - Beskrivelse, analyse og fortolkning af netportalen *Bog & Sprog*

Læremidlet *Bog & Sprog* er en netbaseret, danskfaglig læringsportal, som man finder på EMUs hjemmeside. Portalen er blevet til på baggrund af en projektgruppes arbejde i perioden 2006-2009. Projektgruppens deltagere har bestået af lærere, folke- og skolebibliotekar fra Norge, Sverige og Danmark, og formålet med portalen har været at styrke elevers viden om nabosprog og bevare elevernes læselyst gennem skoletiden. Det stofflige udgangspunkt er ni udvalgte romaner fordelt over tre alderstrin i skolen, samt en række læreres forslag til, hvordan der kan undervises i de ni romaner.

Når der klikkes på *Bog & Sprog.dk*, kommer denne forsider frem. Farvede bjælker strukturerer siden, og som det ses, indeholder hele den højre side en række informationer og tilbud. Her er quizzes, anmeldelser, opgaver mm. Indholdsportalen ses til venstre midt for, mens vi længst til venstre ser en liste over en række udvalgte danske, svenske og norske romaner - portalens faglige motor. Herfra foretages klik og navigering på siden. Der er også en rubrik, der hedder *Happy Hours* – her kan du være lykkelig i mange timer! Her kan eleverne klikke sig ind på en række spil og opgaver.

Konkret er det meningen, at lærere og elever arbejder med en af de tre udvalgte romaner, det kunne fx være *Skammerens datter* af Lene Kaaberbøl, som er en roman udvalgt til melletrinnet. Når man har valgt en roman, kan man klikke sig ind på en række undervisningsforløb, hvor danske, norske og svenske lærere har uploadet forskellige forslag til faglige aktiviteter, aktiviteter som ikke nødvendigvis er fagdidaktisk begrundede. Undervisningsforløbene har resulteret i en række eksempler på elevers multimodale tekstarbejder, dette til læreres og elevers inspiration. Det foreslås også, at lærere og elever benytter en række materialer, som kan downloades eller bestilles via biblioteket. Endelig er der en blog, hvor elever kan skrive deres meninger om bogen, samt en række andre sites med relevans for nabosprog. Her vil det især være relevant at pege på DRs hjemmeside om de nordiske sprog, som er en kvalificeret og innovativ side, hvor elever kan arbejde med

forskellige emner set i et nordisk perspektiv. Ligeledes er der på portalen interaktive spil, samt spilskebeloner til download, fx brikker til memory og bingospil og en interaktiv forbryderjagt.

Elever og lærere har samme indgang til materialet, hvilket betyder, at elever og lærere har de samme oplysninger eller stofmængde i læreprocessen. I praksis vil der nok være elementer i portalen, som primært vil tiltale eleven (fx Happy Hours), mens andre elementer (fx Fælles Mål) nok primært vil være lærerens gebet. Portalen peger ikke på, at der ikke er forskellige niveauer for elever og lærere på portalen fx ved at annoncere (den manglende) lærervejledning eller pege på fx elevopgaver. Alt er i princippet til alle.

Det første indtryk er altså, at portalen er overskuelig og relevant – og at man hurtigt kan komme i gang med at arbejde med den. Det er nemt at navigere rundt i de mange sites, for de skandinaviske flag er brugt som logoer. Man finder dog også hurtig ud af, at portalen indeholder mange muligheder for at klikke rundt på internettet, mens Bog & Sprogs selvstændige interaktive muligheder er mere begrænsede.

Portalens tekster og udtryk

Bag portalens mange klikmuligheder gemmer sig sjældent egentlige interaktive opgaver, men ofte en række links og dokumenter til download. Nogle links gemmer endda på en stor mængde tekst, og helhedsindtrykket er, at langt de fleste klik afstedkommer, at man skal åbne et word-dokument. I en medialiseret tid, hvor vi brugere er vant til, at "klik-funktioner" bringer os frem til nye klikmuligheder, er det ikke optimalt, at "klikeffekten" fører til et word-dokument til download - det giver portalen et lidt udynamisk præg. Det gælder dog ikke de klik, man foretager i forbindelse med elevernes egne tekstproduktioner – her sker der noget!

Højby Skole - marts 2009

Klassen har arbejdet med

- oplæsning
- personkarakteristik
- danske og norske ord (ord, der ligner - ord, der er meget forskellige)
- intertekstualitet (reference til andre værker)
- meddigtning (i rollen som journalist har eleverne stillet interviewspørgsmål til bogens hovedpersoner)

Beskrivelse af forløbet
"Skyggeskema" - Opgaveark til personkarakteristik
Evalueringsskema

Interviewopgave

Opgave med norske og danske ord

Opgave i intertekstualitet

Norsk/dansk vendespil med opgaver

Personkarakteristik
Se, hvordan klassens personkarakteristik sættes på modeller af Alk og Ilke. Billederne er optaget med elevernes mobiltelefoner (0:40)

Oplæsning af Alk og Ilkes fødsel side 14-15 (1:37)

Oplæsning af Vandmasserne i floden side 82-83 (1:19)

Oplæsning af Ilke på ahmelen side 110 (0:49)

© Højby Skole.

Her er lyd- og billedklip, hvor lærere interviewer elever om deres indtryk af romanerne – med elevernes mobiltelefoner. Her er pocket-film, hvor elever har filmet sig selv i en række dramatiske situationer, der danner rammen for deres fortolkning af romanerne. Der er lydfiler, hvor elever læser op fra romanerne, lydclip med eksempler på andre meddigtningsopgaver samt en masse

stilbilleder og skrevne tekster. Elevarbejde har m.a.o. fået en væsentlig position på portalen og er en vigtig del af det inspirationsmateriale, som lærerne loves på portalens forside. Der er altså benyttet en række modaliteter i elevernes arbejde med romanerne: billede, lyd, tekst, en række kommunikationsteknologier som mobiltelefon, videokamera og computer. Med dette er så skabt en række relevante medietekster: power point, animationsfilm, almindelige film og lydbilleder i en række centrale danskfaglige genrer: reklamer, anmeldelse, referat, kommentar osv. På den måde er elevernes arbejde eksempler på en række transformeringer af mening fra roman til multimodale tekster, som udtrykker elevernes fortolkninger af romanen.

At portalen medtager så mange elevproduktioner er både en styrke og en svaghed. En styrke, fordi teksteksemplerne konkret peger på muligheder for udvikling af it-kompetence i dansk. *Bog & Sprog* viser, at elever og lærere kan kvalificere deres it-kompetencer i arbejdet med danskfaglig tekstproduktion – og det er en pointe! Faktisk findes der ikke mange steder, hvor lærere inden for rammerne af danskfaget kan blive inspireret til netop den type kompetenceudvikling. Når elever og lærere elever klikker ind på den bog, de aktuelt arbejder med, får de simpelthen en masse ideer til, hvordan de selv kan inddrage de kommunikationsteknologier, de har ved hånden - både når de arbejder alene – men også når de arbejder samme med andre elever på tværs af sproglige og kulturelle forskelle i Skandinavien.

Svagheden ved denne form for digital portfolio, hvor alle elever har fået produkter med, er, at alt bliver lige godt. Alle kan producere, og dermed er der ikke nogen kriterier for, hvad der skal vises på portalen. Elever og lærere skal selv validere (bestemme) de ideer og udtryk, de klikker rundt i, uden at de har haft mulighed for at læse eller se tekster på portalen, der kvalificerer elevens digitale tekster. En mulighed var at opfordre lærere og elever til at uploade ideer til aktiviteter med integration af kommunikationsteknologier og evt. udvælge elevprodukter til portalen, som er eksemplariske i forhold til forskellige opgaver. På den måde kan læreren udvikle et inspirationskatalog, hvor en række kommentarer til elevens brug af kommunikationsteknologier kan støtte læreres arbejde.

Nabosprogsdidaktik – Portalens faglige forankring

I undersøgelsen af de videnskategorier, som strukturerer portalens faglige indhold, kan en række parametre afdække stoffets organisering og i et større perspektiv vise, hvor viden, læring og undervisning er forstået og tænkt ind i portalens forslag til det danskfaglige arbejde. Formålet med portalen er at styrke elevernes kendskab til:

- de talte nordiske sprog
- de skrevne nordiske sprog
- nordisk kultur
- nordisk børne- og ungdomslitteratur
- øge læselysten blandt børn og unge
- fremme videndeling blandt nordiske lærere, skole- og folkebibliotekarere

Indholdskategorier er altså elevens kendskab til nordisk sprog og litteratur og skabe læselyst blandt elever, hvilket peger på danskfagets formålsparagraf stk. 3, hvor tilknytningen til det nordiske fællesskab er beskrevet. Der ses også en tæt forankring til trin- og slutmål i Fælles Mål, som betyder, at der fra start lægges op til en stærk didaktisk sammenhæng mellem portalens intentioner,

og det man skal i de tre modersmålsfag i Danmark, Norge og Sverige. Som en yderligere støtte kan læreren downloade målene for modersmålsfaget i de tre lande. Læreren kan primært bruge de overordnede institutionelle pejlemærker som rettesnor.

Indholdsmæssigt handler portalen om: *dansk, norsk og svensk sprog, litteratur og kultur.*

Målgruppen er: *alle lærere, folke- og skolebibliotekarer i Danmark, Norge og Sverige, som vil arbejde med den nordiske dimension i undervisningen og elever mellem 9-16 år.* Portalen: *opfylder læseplanens krav om at arbejde med nabosprogene dansk, svensk og norsk samt øge lysten til at læse børne- og ungdomslitteratur af danske, norske og svenske forfattere.* De ni føromtalt romaner er dermed portalens undervisningsmæssige indhold, og der er ikke andre supplerende tekster. Romanerne kan karakteriseres som værker skrevet af velanskrevne forfatter fra de tre nordiske lande.

The screenshot shows the 'Bog & Sprog' website interface. At the top, there's a navigation bar with 'Bog & Sprog' and social media icons. A left sidebar lists categories like 'Højt spil', 'Højt spill', 'Høgt spil', 'Dragens offer', 'Drakens offer', 'Biografmysteriet', 'Kinomysteriet', and 'Biografmysteriet'. The main content area is titled 'Dragens offer af Josefine Ottesen' and features three book covers (Danish, Norwegian, Swedish) and a photo of Josefine Ottesen. Below the covers are three columns of links: 'Links til arbejdet med bogen' (including author's homepage, DR P4 interview, and word lists), 'Bøger og lyd-bøger' (teaching materials), and 'Lav selv BINGO og MEMORY' (BINGO/MEMORY guides and cards).

De mange links er en væsentlig del af rammesætning for arbejdet med den valgte roman, ja, faktisk ses det egentlige nabosprogsdidaktiske i anvendelsen af portalens links. Der skal nemlig både arbejdes med forfatterens biografi, med forskellige ord på enten svensk, norsk eller dansk, med lytteøvelser og teksteksempler fra romanerne, samt med fakta om de skandinaviske lande. Hvor læreren normalt må lede efter gode og relevante sproglige tilgange til svenske og norske tekster, støtter de mange links lærerens planlægningsarbejde med tilbud om at arbejde med romanen ved at lytte, læse og se. Linksene giver dermed elever og lærere mulighed for på en hurtig og effektiv måde at finde frem til de hjemmesider, som kan betyde et mere udfoldet arbejde med nabosprogene. De mange hypertexter, den lave grad af eksplicite didaktiske forslag (fx som man ser det i en lærervejledning) og de samarbejdende elementer etablerer et særlig syn på viden, læring og undervisning.

I *Bog & Sprog* er der et tilbud om at lære via en række kontekstuelle tilbud om at undersøge og tilegne sig informationer om de tre skandinaviske lande – men der peges ikke på, hvad der er vigtigst at vide noget om. Elever og lærere må selv sortere og vælge ud i rækken af links, i bunken af information. Man kan i den forbindelse pege på, at portalens producent er inspireret af et syn på viden, at portalen ikke foreslår ”masterforløb”, hvor formål, mål og indholdskategorier udfoldes i

praksis. Bøgerne er valgt, men hvordan der skal arbejdes med dem, er en fortløbende udviklingsopgave for de lærere, som lader sig inspirere af arbejdet med *Bog og Sprog*. Portalen indeholder heller ikke metafaglige indfaldsvinkler til nabosprogsdidaktik eller formuleringer om danskfagets overordnede mål. Senere vender vi tilbage til en diskussion af, hvilke fagdidaktiske optikker det vil være en styrke at implementere i portalens didaktiske design.

Et udpræget syn på metode i portalen er den procesorienterede. Når der arbejdes med det faglige stof, er den procesorienterede tilgang i centrum, men også formidlingen af portalens tilblivelse og udvikling rummer procesorienterede elementer i sig. En række links fra forskellige highlights i portalens "liv" vises og betyder, at man som bruger kan følge med i udarbejdelsen af portalen og den fortælling om arbejdsproces og nordisk samarbejde, som de forskellige aktører har del i. En sådan procesorienteret fortælling om portalens tilblivelse ville næppe forekomme i et forlagsproduceret læremiddel, men er en vigtig fortælling i forhold til den selvforståelse, som projekter af denne karakter har. Endelig er det den procesorienterede litteraturpædagogik, som alle undervisningsforløb og produkter er knyttet til, men der er ikke nogen kommentar eller forklaring på, hvorfor det netop er den metodiske tilgang, der er den foretrukne i de mange undervisningsforløb.

Lad os gå tættere på opgavetyperne i portalen, hvor en række kvalificerede eksempler på tekstarbejde viser sig. Her ser vi fx, hvordan eleverne med udgangspunkt i romanen *Højt spil* af Axel Hellstenius skal bruge en række kommunikative kompetencer i et tekstarbejde, som inkluderer sprog- og fortolkningsarbejde, elevens eget møde med teksten og forfatterens biografi. En række positioner i teksten tilgodeses på den måde, samtidig med at relevante kommunikationsteknologier inddrages. Et sådan arbejde åbner både for elevens møde med teksten og for at der kan kommunikeres om dette møde på en danskfaglig måde og med danskfaglige begreber og udtryk.

Arbeidsoppgaver:

- ❖ Lage tankekart om vennskap og uvennskap.
- ❖ Male (eller tegne) hvordan Bønna har det inni seg.
- ❖ Skrive brev/e-mail til en av de andre guttene i gjengen.
- ❖ Gå inn på www.bogsprog.emu.dk og lese brev fra forfatteren og studere tidligere opplegg og elevarbeider.
- ❖ Velge noe de har lest på dansk eller svensk og oversette det til norsk.
- ❖ Lage ny slutt på boka.

Noen av oppgavene er obligatoriske, andre valgfrie.

Der er også et par svipsere imellem. Nogle af opgaverne har ikke et kvalificeret fagligt potentiale, fx ser vi en opgave, hvor en række udsagn skal kobles til en roman – det kaldes "at finde intertekstualitet". Set fra et danskfagligt synspunkt er intertekstualitet ikke at koble "at tale med dyr" med Pullmans *Det gyldne kompas*. Sammenkoblingen skaber ikke bevidsthed om intertekstualitet, men opgaven sniger sig altså alligevel med, igen fordi der ikke er foretaget indholdsmæssige fravalg.

Som sagt er der ikke nogen position i portalen, hvorfra der mere generelt tales om nabosprogsdidaktik, litteraturpædagogik eller relevante kollaborative arbejdsformer. Der er heller

ikke formuleringer omkring hvilke progressions- eller differentieringsmuligheder, der er i arbejdet med de tre romaner – fx kunne en lærer måske have lyst til dels at vide lidt mere om potentialerne i de udvalgte romaner og få en hånds-rækning til, hvilke tekstmæssige valg, der er gjort i forhold til progression. Den lærer, der tænker, at portalen er sparsom med oplysninger af den type, kan jo samtidig iagttage, at der *er* foretaget valgt omkring progression i forhold til valg af bøger med tilhørende lydbånd og des lige. På den måde mangler der fagdidaktiske argumenter for de trufne valg. Heller ikke undervisningsdifferentiering berøres, og selvom der har været anvisninger til hvordan læringsmål skulle integreres i de enkelte forløb, er det ikke altid sket i de færdige undervisningsplaner. Måske er der muligheder for at differentiere materialet – og problemet er ikke, at læreren selv skal omorganisere portalens didaktiske valg, men at hun skal gøre det helt uden redskaber. Derfor vil det være godt med en tydeligere fagdidaktisk positionering, så lærere havde flere formuleringer at støtte sig til i det faglige arbejde med romanerne. En sådan positionering ville også gøre det nemmere at se, hvilke overordnede kompetencer nabosprogsdidaktik bidrager med.

Aktiviteter, litteraturarbejde og tekstproduktion

Portalen er eksplicit i forhold til de metodiske tilgange til arbejdet med romanerne:

Hvordan kan portalen bruges?

1. Læreren henter inspiration og opgaver til arbejdet med én af bøgerne.
2. Eleverne læser eller får læst én af bøgerne på deres eget sprog
3. Eleverne lytter til nabosprogene via lydfiler på portalen
4. Eleverne løser opgaver på eget sprog og nabosprogene på portalen
5. Eleverne ser film og billeder fra andre elever i de 3 nordiske lande
6. Elever læser andre elevers tekster på eget sprog og nabosprogene

Rammesætning for aktiviteter i forbindelse med romanarbejdet er, at lærere og elever vælger en af de udvalgte romaner. I forslagene ovenfor er de fire danskfaglige kompetencer: at tale, at skrive, at læse, at lytte (og at se) i centrum for elevernes arbejde, og derudover er det en pointe, at det er de valgte links, eleverne skal arbejde med. Der opfordres også til, at eleverne blogger på nettet fx ud fra følgende spørgsmål: *Er Skammerens datter kedelig eller spændende? Se~på bloggen om Skammerens datter, hvad eleverne fra Høng Skole i Danmark gerne vil diskutere. Skriv din mening!*

Undervisningsforslagene beror på en aktiverende og elevcentreret tilgang til litteraturarbejdet, og langt de fleste af aktiviteterne er inspireret af den procesorienterede litteraturpædagogik (Illum Hansen, 2004) – eller nærmere af en litteraturmetodik, hvor elever skal udtrykke sig via en række forskellige modaliteter om primært teksten. Hvorfor det netop er den litteraturmetodik, der slår igennem på baggrund af portalens didaktiske udformning står ikke klart, da denne tilgang ikke er beskrevet, hverken i portalens oplæg eller i lærerens undervisningsforslag. Andre opgaver tager udgangspunkt i, at elever fra de andre nordiske lande arbejder med de samme romaner, fx er der en opgave, hvor eleverne skal finde en forbryder ved hjælp af spor i en af romanerne, og hvor de så skal finde svaret på, hvem forbryderne er ved at gå ind på en bestemt hjemmeside og se svaret. Sådan et tekstarbejde giver elever fornemmelse af, hvordan man uafhængigt af tid og rum kan integrere forskellige mediers muligheder også kaldet mediekonvergens, samtidig med at det sociokulturelle læringsfællesskab udnyttes. På den måde skal elever og lærere finde de måder at arbejde med stoffet på, som passer til dem. Igen ser vi altså et konstruktivistisk videns- og læringssyn, som betyder at lærere og elever konstruerer viden sammen.

Læringsparadigmer i Bog & Sprog

Analysen har desuden vist, at viden, læring og undervisning i forhold til læringsparadigmer både har fokus på et traditionelt paradigme, et kognitivistisk og et kontekstuel læringsparadigme (bilag 2). Det er netop en pointe. Den ene læringsteori er ikke bedre end den anden. De er komplementære og handler mere om, at der er en sammenhæng mellem det, man skal lære og de læringsteoretiske principper, som ligger til grund for, hvordan et læremiddel er designet i forhold til dette. Med andre ord læring eller viden bliver ikke ”bedre”, hvis et læremiddel designes i forhold til et andet læringsparadigme, end det man bruger. Det afgørende er, at man vælger de principper, som passer til det, man har valgt, elever skal lære (Gynther, 2009). I *Bog & Sprog* skal eleverne lære om den nordiske dimension, men de skal især også lære, at moderne kommunikationsformer kan integreres og bruges i danskundervisningen. Nyere undersøgelser viser i øvrigt, at brugerdrevne læremidler ikke afspejler producentens fagsyn, men producentens syn på viden, læring og undervisning. Det ser vi også i *Bog og Sprog*, som ikke eksplicit producerer et fagsyn, men et syn på hvordan læring kan blive til. Fx var videndeling mellem lærere, skoler og folkebibliotekarer et formål med portalen, ligesom det at læring og undervisning sagtens kan bestå i at undersøge mulighederne for læring i en række links. En fagdidaktisk platform a la en lærervejledning ser vi ikke, men derimod en række mulige tilbud, som lærere og elever kan samle op og blive inspireret af. Det er en pointe, men også en begrænsning, fordi der ikke er elementer i læremidlet, som udvikler lærerens faglige kompetencer.

Konklusion

Vi har gennem analysen kunnet påvise en række potentielle udviklingsmuligheder, hvor den nuværende portal kan være afsæt for at skabe en portal, hjuder forpligtende hjælper til lærernes efteruddannelse, og som samtidig har en stærk samarbejdende profil i forhold til det fortsatte arbejde med at få forskellige grupper i skolekonteksten til i højere grad at arbejde sammen og være ressource i den daglige praksis. I den nuværende portal er der qua de ni romaner foretaget en række tekstvalg, som peger på et primært litterært indholdsvalg i arbejdet med nabosprogsdidaktik. Sprogundervisning foregår via interaktive spil som fx huskespil, og i forhold til arbejdet med nordisk kultur er der lidt tilfældigt udvalgte links. Der er linjer til Fælles Mål og formålet for danskundervisningen. Der er altså peget på et didaktisk ”hvorfors”, men i en noget smallere udgave end læreren vil være vant til fra traditionelle læremidler. I den forbindelse ser vi en mulighed for at udbygge det fagdidaktiske rationale i portalen ved at foreslå faglige optikker, der kan bringe de relevante kompetencer i spil både hos læreren og hos eleven. Fx giver portalen ingen forklaring på, hvad nabosprogsdidaktik er, eller hvem der aktuelt formulerer sig omkring nabosprogsdidaktik. Lidt banalt sagt viser portalen, hvad der er gjort, men ikke hvorfor der er gjort, som der er gjort.

Tidligere i dokumentet har vi diskuteret, hvordan der kan arbejdes med kvalitet og kompetenceudvikling i forhold til portalen. Vi ser også en mulighed for at integrere flere læremiddellignende tekster på portalen – dvs. tekster, der eksplicit peger på portalens ambitioner, samt placerer de faglige elementer tydeligere i konteksten. De mange links bevirker, at portalen fungerer som et planlægnings- og inspirationsværktøj til brug i lærerens forberedelse af undervisningen i nabosprogsdidaktik. De mange word-dokumenter til download giver et indtryk af, at andre (producenter, elever og lærere) har afprøvet og arbejdet, og at portalen i sin nuværende form har mindre overskud til at sætte den nye bruger i gang med nabosprogsdidaktik - online.

Portalen lover ikke et helhedsorienteret danskmateriale, der kan brede sig i alle retninger. Det peger på en vigtig tilgang til læremidler af denne type, nemlig et overskueligt alternativ til de mange og meget omfangsrige og helhedsorienterede produkter, som danskfaget er beriget med. Et mindre læremiddel skal ikke tage på sig at løse en lang række faglige opgaver, men skal være rigtig god til at løse den opgave, som man har sat sig for. *Bog & Sprog* har sat sig for at gøre arbejdet med nabosprog i modersmålsfag relevant og vedkommende via en række litterære tilbud om fælleslæsning af litteratur. Som vi har vist det, indeholder protalen *Bog & Sprog* en række kvalificerede bud på, hvordan elever og lærere kan arbejde kreativt og vedkommende med nabosprogsdidaktik på en ny og spændende måde.

Litteratur og web-liste

Andreasen, Lars Birch, Bente Meyer og Pernille Rattleff (red.) (2008): *Digitale medier og didaktisk design*, Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Gynther, Karsten (2003): IT og nye læringsmiljøer, in: Held, Finn, Anelise Birkvad Rasmussen og Flemming B. Olsen (red.). *Introduktion til undervisning: rammer, metoder, resultater*, Frydenlund.

Madsen, Lis. *Nabosprogsdidaktik*. Dansk lærerforeningens Forlag, 2009

[http://www.laeremiddel.dk/media\(2547,1030\)/ny_1%C3%A6remiddelkultur_2.0_i_skolen.pdf](http://www.laeremiddel.dk/media(2547,1030)/ny_1%C3%A6remiddelkultur_2.0_i_skolen.pdf)

http://www.nordsprak.dk/site/images/pdf/dansk_4.pdf

<http://www.jisc.ac.uk/whatwedo/programmes/elearningpedagogy/workshops/session1.aspx>

Elektronisk tidsskrift for Nationalt Videnscenter for Læremidler

[http://www.laeremiddel.dk/media\(4180,1030\)/L%C3%A6remiddeldidaktik_nr_1_November_2008.pdf](http://www.laeremiddel.dk/media(4180,1030)/L%C3%A6remiddeldidaktik_nr_1_November_2008.pdf)

http://www.laeremiddel.dk/content/dk2/laeremiddeldk/viden_om/e-tidsskrift/laeremiddeldidaktik_nr_2_maj_2009

Bilagsmateriale

Oversigt over læringsparadigmer og informationsforståelser

Karsten Gynther

Informations-teoretisk paradigme	Det traditionelle paradigme
Informations-begrebet	En objektiv ekstern og målbar størrelse
I skolen	Det som læreren spørger eleven om! (og som læreren selv ved i forvejen!)
Brugerrelevans	Ikke centralt
Lærings-relevans	Ikke i fokus
Informations-kompetence	1. ordens viden og færdigheder: Søgefærdigheder / teknologibeherskelse.
Evaluerings-parameter i skolen	Eleven kan finde "det rigtige svar".
Læringsteoretisk paradigme	Behaviorisme

Informations-teoretisk paradigme	Det traditionelle paradigme	Det kognitivistiske paradigme
Informations-begrebet	En objektiv ekstern og målbar størrelse	Information er det som brugeren finder informerende
I skolen	Det som læreren spørger eleven om! (og som læreren selv ved i forvejen!)	Den information som – for en elev – kan løse et af skolen stillet problem
Brugerrelevans	Ikke centralt	Det centrale
Lærings-relevans	Ikke i fokus	Fokus på den dynamiske proces hvor man kan lære af information
Informations-kompetence	1. ordens viden og færdigheder: Søgefærdigheder / teknologibeherskelse.	2. ordens viden: Kompetence til at vurdere om information er brugbar.
Evaluerings-parameter i skolen	Eleven kan finde "det rigtige svar".	Eleven kan vurdere f.eks. en hjemmesides informationer.
Læringsteoretisk paradigme	Behaviorisme	Konstruktivisme

Informations-teoretisk paradigme	Det traditionelle paradigme	Det kognitivistiske paradigme	Det kontekstuelle paradigme
Informationsbegrebet	En objektiv ekstern og målbar størrelse	Information er det som brugeren finder informerende	Den sociale og kulturelle kontekst (f.eks. Skole, fritid mv) er afgørende for hvad der afgør hvad der er "informerende".
I skolen	Det som læreren spørger eleven om! (og som læreren selv ved i forvejen!)	Den information som – for en elev – kan løse et af skolen stillet problem	Konteksten "skole" er styrende for valg af informationskilder og information.
Brugerrelevans	Ikke centralt	Det centrale	Bruger / netværksperspektiv
Læringsrelevans	Ikke i fokus	Fokus på den dynamiske proces hvor man kan lære af information	Informationsøgning og læring er en integreret proces
Informationskompetence	1. ordens viden og færdigheder: Søgefærdigheder / teknologibeherkelse.	2. ordens viden: Kompetence til at vurdere om information er brugbar.	3. ordens viden: Adgang til og vurdering af relevante informationskilder og netværk.
Evalueringsparameter i skolen	Eleven kan finde "det rigtige svar".	Eleven kan vurdere f.eks. en hjemmesides informationer.	Eleverne kan konstruere information (f.eks. en hjemmeside) med udgangspunkt i informationskompetencer af 1. og 2. orden
Læringsteoretisk paradigme	Behaviorisme	Konstruktivisme	Sociokulturelle læringsteorier

Informations-teoretisk paradigme	Det traditionelle paradigme	Det kognitivistiske paradigme	Det kontekstuelle paradigme
Bibliotek/skole	Biblioteket er støttefunktion for læringen, der foregår i en anden arena og med en anden kontekst.	Reflekterede bibliotekarer som integrerer informationsbegreb og læringsbegrebet i samarbejdet med lærer eller elev.	Tværinstitutionelt samarbejde (CFU, Folkebibliotek, skolebibliotek – skolen som helhed)
Forholdet mellem bibliotek, bruger eller lærer	Biblioteket forvalter Den objektive mængde som kan formidles til lærer eller studerende	Brugersamtaler mellem bibliotekar og bruger med fokus på brugerens informationsbehov	Brugersamtaler med fokus på informationsbehov og informationskontekst, informationsnetværk og brugerens strategier for søgning
Lærings-teoretisk paradigme	Behaviorisme	Konstruktivisme	Sociokulturelle læringsteorier